Szávai János

Saulus és a jelentés

„Ha okot talál rá, tegyen jelentést.” Egy mondat az éppen ötven éve megjelent *Saulus*ból.

Mészöly Miklós utóbb naplójegyzeteiben azt fejtegeti, hogy az értelmezők, akik a Rákosi- és a Kádár-korszak besúgásos-feljelentős-büntetéses rendszerének a leírását látták a regényben, leszűkítik a *Saulus* mondandóját, mert benne van az is, de annál jóval több is. „Kicsit úgy beszélnek *Saulus*-omról, mint valami domesztikált szörnyetegről. Szeretném hinni, hogy idővel ’szelídebb’ olvasmány lesz; s észreveszik, mennyi esettség, kimosni próbált tisztaság, szomorúság van benne.” Lehetséges. Hiszen Mészöly épp azt kívánta megírni, hogyan változik át, radikálisan, Saulus Paulussá. De a szöveg nem önmagában létezik, Jaussnak igaza van: a mű létrejöttéhez az olvasó is hozzájárul. Az olvasó pedig hozza magával mindazt, amit az olvasás idejére megélt, látott, kigondolt. És amit most lát, az nem annyira a tépelődő, az igazságot kereső Sault láttatja vele, hanem a türelmetlent, a gyanakvót, a jelentést írót, a másiktól jelentést követelőt. Az üldözőt.

A portál jelentésírásra szólítja a diákokat, jelentsék, ha valamelyik tanáruk előadásán olyan mondatok hangzanak el, amelyek kétségbe vonják az uralkodó közbeszéd igazságát. Később jelzi, hogy már negyven jelentés meg is született. 1987-ben a meggyőződéses kommunista Király István még azt fejtegette, hogy az ortodoxiától eltérőek három kategóriába sorolhatók; vannak az ellenfelek, vannak az ellenzékiek és vannak az ellenségek. 2018-ban, a jelentést íratók számára, már minden másként gondolkodó ellenség. A leírt és közreadott jelentés pedig ugyanúgy működik, ahogyan Roland Barthes a marxista stílust jellemezte esszéjében, *Az írás nullfoká*ban: az írás itt közvetlenül hatóerővé válik. A szó: hatalom.

*A bukás*ban Albert Camus (hőse) egy helyen arról beszél, a diskurzus annak idején úgy folyt, hogy az egyik állított valamit, azután várta, hogy beszélgetőtársa rákérdezzen egy-egy részletre, majd kifejtse esetleges ellenérveit, amikre ő maga más érvekkel válaszol. Nem mondja ki, de egyértelmű, hogy Platónra gondol. A dialógus helyét, folytatja Camus, azonban egyre inkább átveszi a közlemény.

A jelentés itt nem más, mint az etika felfüggesztése. De nem azért, hogy – mint Kierkegaardnál – átjussunk az etikai szférából a vallásiba. Itt, pusztán és egyszerűen, a haszonról van szó. A haszon mindenek fölött.

Sigmund Freud a *Totem és tabu*ban rendkívül élesen megfogalmazza, mikor ér véget a barbárság, és mikor kezdődik a civilizáció. Akkor, amikor az idegent nem tekintjük többé ellenségnek, mondja. Vagyis, tehetjük hozzá, vagy kannibalizmus, vagy dialógus. Az etika felfüggesztése lépés, pontosabban visszalépés a barbárság felé.